

Transformation: tussen leven en dood

De tentoonstelling *Transformation in De Garage in Rotterdam* was één van de vijftien tentoonstellingen tijdens de Art Rotterdam Week 2013. Met tien kunstenaars uit binnen- en buitenland en studenten van de TU Delft gaat deze groepstentoonstelling zelfstandig langer door. Kunstenaars verkennen de grens tussen leven en dood. Hun benadering is wetenschappelijk van aard, hun werkwijze technologisch.

Door Carina van der Walt

Floris Kaayk, video still uit de film *The Origin Of Creatures*

Painting and singing finger van Martin uit den Bogaard was direct herkenbaar. Het kunstwerk was onderdeel van *jenseits – beyond the body* in Düsseldorf. Ik gruwde er toen een beetje van. Zo'n mensenvinger die nog tekens van leven op een computerscherm projecteert, kan intimiderend zijn. Nu kon ik er niet meer omheen. Uit den Bogaard slaagde erin om elektrische impulsen uit dood organisch materiaal om te zetten in heldere computerbeelden. Er komt energie vrij uit het verrottingsproces. Met *Painting and singing object* gaat uit den Bogaard een stapje verder. Hij gebruikt het embryo van een bruinvis. Dat is zelfs nog ontstellender dan het stukje vinger, omdat het glazen hokje aangeslagen is alsof het embryo niet alleen elektrische impulsen uitstraalt, maar ook transpireert. Wanneer is een mens of een vis dan eindelijk echt dood? Uit den Bogaard wist de grenzen van de dood op te schuiven.

Met de draai van een knop

De vele knopjes, schakeltjes, draadjes en een afstandbediening in deze tentoonstelling nodigen de bezoekers uit om de werken te activeren. Draai aan of druk op een knop. Je wilt leven in deze objecten brengen. Wanneer een medewerker alles aanschakelt, gebeurt er plotseling heel veel.

Het hart van de mummie in ... *en het elektrische leven* van Stan Wannet begint daverend te kloppen. Zijn blaas wordt luidruchtig geledigd. Iets dat je met een soort vertederende aanziet. Arme mens, die als dode zo graag weer lijkt te willen leven. Een geheel andere uitwerking hebben de elektronisch bewegende ogen van *The Seven Ages of Britain Teaser Face*. "Hij kijkt je aan!" zei een jonge bezoeker naast me.

De blauwe ogen in het halve hoofd geven je het absurde gevoel dat ze je kunnen volgen en manipuleren. Deze installatie van de Engelse kunstenaar Nathalie Mellors ligt grotesk aan jouw voeten, letterlijk op de vloer. *De Uncanny Valley Theory* waarmee hij speelt, klopt dus: hoe menselijker een robot oogt, hoe meer hij een reactie van angst, horror of afkeer oproept.

De rol van werk bij leven

De blauwe ogen leiden me naar *The origin of creatures*. Het is een film van Floris Kaayk. Daarin proberen creatuurtjes (die alleen maar bestaan uit armen met handen, benen en voeten) nieuw leven te brengen in een verwoeste stad. De film opent met een uitgestrekte ruïne die onder een dreigende wolkenmassa ligt. Alles is apocalyptisch zwart, grijs en wit. Uit het puin kruipen eerst armen die op zoek gaan naar een oog. Ze vinden snel een losse, blauwe oogbal. Als er ook benen bijkomen, begint de heropbouw van de stad. Ledematen werken samen. Deze samenwerking schept een soort toren van Babel. Maar met even weinig succes. De toren tuimelt in elkaar. Alle creatuurtjes zijn verdwenen. Impliceert leven werk? Impliceert dood dus de afwezigheid van werk? Is dat een fundamenteel onderscheid tussen leven en dood? Kan je zonder werk levend dood verklaard worden? Vragen die deze film bij me oproepen.

Het leven na de dood

Het was de minder menselijk ogende robot *Sissy* (formerly known as *Carlos*) van Michiel van Overbeek die mijn vertrouwen herstelde. Met een afstandsbediening kan ze zelfstandig lopen, al helt ze met haar lengte van anderhalve meter gevaarlijk over in haar zijwaartse cadans.

Van Overbeek was toevallig aanwezig in *De Garage* en legde me de achtergrond van de houten robot *Sissy* uit.

"Deze wiegende manier van lopen is minstens vijfhonderd jaar oud. Het stamt uit de *Semana Santa* van de katholieke kerk in Spanje. In de week voor Pasen lopen boetprocessies door de straten. De mensen in deze boetprocessies dragen uren lang op blote voeten zware paso's. Paso's zijn enorme constructies van tot 2000 kilo waarop grote passietaferelen uitgebeeld worden of waarop een Mariabeeld geplaatst is. Groepen van maximaal vijftig mannen helpen een paso mee te dragen."

Sissy gaat een gevecht aan met de zwaartekracht, precies zoals de dragers van de paso's. Het leven aan deze kant van het graf is zwaar, letterlijk heel zwaar voor die dragers tijdens de *Semana Santa*. De dood is voor hen gewoon een poort. Geen grens. Aan de andere kant gaat het leven lichter door, in stroomstootjes.